

IN MEMORIAM DR. P. L. PLOEGER

Op 10 mei 1977 is na een ziekbed van vele maanden overleden dr. Pieter Lambertus Ploeger, kundig en enthousiast beoefenaar van de fysische geografie.

Ploeger sluit, voorzover ik dat kan nagaan, de rij van een type geografen dat vroeger, althans in Amsterdam, niet onbekend was. Begonnen als onderwijzer, zoals o.a. Ter Veen, Fahrenfort en Kruyt, werd via het behalen van de acte M.O. Aardrijkskunde, de academische studie aangepakt, vervolgens gepromoveerd en tenslotte op latere leeftijd een plaats bereikt als lector dan wel hoogleraar.

Daarvoor zijn eigenschappen als intelligentie, werk- en doorzettingskracht eerste vereisten, maar ook een meer dan intellectuele, meer emotionele binding met de wetenschap van keuze. Voor zulke doorzetters geldt vaak dat werk en hobby één zijn. Voor Ploeger echter was kenmerkend dat zijn vak, of beter nog zijn vakken — hij was én fysisch geograaf én ornitholoog — slechts twee van zijn hobbies waren. Als oud NJN-er en als veldbioloog was hij een uitgesproken natuurliefhebber die men vaak in zijn vrije (!) tijd gewapend met kijker als onafscheidelijk symbool kon aantreffen. In zijn vacaties reisde hij graag, bereidde die reizen minutieus voor en legde in "juweeltjes van documentatie" verslag af; hij was een niet onverdienstelijk tuinier, wandelde en beklom bergen, hanteerde als dit nodig was op kundige wijze hamer en zaag en reed een goede schaats.

Voor een tochtje op zijn Noren van 70 km of meer draaide hij zijn hand niet om. Wat Ploeger ook ondernam, het geschiedde altijd met 100% inzet van zijn krachten: studie, het doceren, observatie, het commissiewerk en het onderhouden van zijn corpus, leiding geven, ja, wat al niet. Behoedde zijn gespreide belangstelling hem voor vakidiotie en benepenheid, op kundige wijze wist hij werk en recreatie tot een groter geheel te verenigen. Ondanks dit bestaan van "nijver baasje" kon hij afstand bewaren tot de zaken die hem bezighielden. Een goede gewoonte was, sinds jaar en dag in zwang, om tussen de middag, tussen de schooltijden, een uiltje te knappen. Over zijn toeren raakte hij nooit. Wanneer de school bv. teveel beslag op hem legde, nam hij het wijze besluit het werk voor zijn proefschrift gedurende een soms maanden durend tijdvak neer te leggen om daarna goedsmoeds verder te gaan. Het begin van zijn loopbaan was allerminst veelbelovend. In 1916 geboren in Amsterdam werd hij aldaar opgeleid tot onderwijzer. In 1934, midden in de verschrikking van de crisistijd, behaalde hij zijn lager acte. Aan onderwijzers die niet aan de slag konden komen, was er geen gebrek. Ploeger was werkloos maar mocht om ervaring op te doen gratis hospiteren. Zelfs het kwekelingschap met acte — verfoeilijke instelling van de crisisjaren — was voor hem à raison van f33.— per maand niet weggelegd.

Ploeger was wat men toen een "echt studie-

hoofd" placht te noemen. Twee jaar later slaagde hij voor de hoofdacte en behaalde en passant — als werkeloze had hij immers ampeel tijd — ook de lagere acte tekenen. Om zijn kansen te vergroten, verzamelde hij tot 1943 een indrukwekkend aantal lagere acten: 5 in totaal, naast het tekenen volgde Duits, Engels, handenarbeid en wiskunde.

Inmiddels had hij in 1937 een aanstelling gekregen als onderwijzer aan de lagere school in Loenen aan de Vecht. Al gauw deed hij zijn intrede op de Mulo, die in hetzelfde gebouw gevestigd was. In die tijd is hij getrouwd; tijdens en na de oorlog werden er twee dochters geboren.

Er waren nog twee LO-actes te behalen, maar Ploeger, nu vaster in het zadel en intellectueel onbevredigd, stelde zich voor MO biologie te gaan studeren; men raadde hem dit echter af, het moest een praktische onmogelijkheid worden geacht om als onderwijzer veldwerk te verrichten.

Toen koos Ploeger voor de acte MO aardrijkskunde in Amsterdam. Voor en na zijn studie is hij op verschillende scholen als aardrijkskundeleraar werkzaam geweest: de Mulo in Bussum, de Tweede driejarige HBS in Amsterdam, het Spinoza Lyceum en de Gemeente HBS in Hilversum.

Hij was een gedegen en geïnteresseerd docent, die zich op zijn onderwijzerstaak gedegen voorbereidde, belangstelling tonend voor zijn leerlingen én de gang van zaken op school. Het kon dan ook niet missen dat hij vroeger of later steeds weer uitgenodigd werd om te participeren in de leiding van de school, als onderdirecteur of als conrector. Toen hij voor een directoraat in aanmerking kwam, koos Ploeger echter — terecht — voor de studie.

In 1959 legde hij met lof aan de Universiteit van Amsterdam zijn doctoraal examen fysische geografie af. Daarna volgde het proefschrift. Het verscheen in 1968 en bleek een typisch Ploeger product te zijn, een combinatie van geografie en ornithologie. Het handelt over de geografische differentiatie van arctische zwanen, ganzen en eenden, die door de laatste glaciaalperiode ten opzichte van elkander in isolement geraakt waren. Ploeger haalde veel overhoop, zijn promotor prof. Voous, oud-vriend en NJN-er, stelde bovendien hoge eisen. Nu hij, na de voltooiing van zijn studie meer armslag had gekregen, wachtte hem een taak bij het Geografisch Tijdschrift. In 1968 deed hij zijn intree in de redactiecommissie; van 1970-1975 nam hij het voorzitterschap op zich. Onder zijn leiding werd het nieuwe formaat ingevoerd en

een aantal speciale nummers samengesteld: over de Sowjet Unie, Latijns Amerika en de Duitslanden. Als handelsreiziger in wetenschap werkte hij sinds 1968 in een vijftal plaatsen mee aan de applicatiecursussen.

Het moest er vroeg of laat van komen dat Ploeger een academische aanstelling zou krijgen. Tal van academische docenten schort het bij hun benoeming aan didactisch pedagogische gaven. Zij worden benoemd en worden zonder voorbereiding op de studenten losgelaten. Sommigen leren het al doende, anderen nooit. Met Ploeger verscheen in 1970 aan de Vrije Universiteit een ervaren onderwijzman, een echte schoolmeester in de goede zin van het woord. Methodisch en systematisch conscientieus en goed voorbereid doceerde hij. Bijzonder veel plezier deed het hem dat hij involge zijn opdracht het milieu, in die jaren in de academische wereld populair geworden als object van studie, in zijn onderwijs kon betrekken. Nog geen jaar later verruilde hij zijn functie van wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de VU voor die van lector aan de Universiteit van Amsterdam. Zijn opdracht luidde: algemene en propedeutische fysische geografie en fysische landschapsgeografie. In zijn intreedere zette hij, toen het vak in het VWO in het geding dreigde te komen, de betekenis van de fysische geografie voor het VWO uiteen. Wat hem in zijn laatste goede jaar deugd heeft gedaan is zijn benoeming geweest als lid van de natuurbeschermingsraad als opvolger van prof. Voous.

Waar Ploeger gewerkt heeft, heeft hij relaties aangegaan. Ploeger voelde zich altijd bij het algemeen betrokken en bij zijn leerlingen en collegae. Van het hanteren van het in de laatste decade zozeer in de mode gekomen conflictmodel was geen sprake. Dat lag niet in zijn aard. Hij probeerde integendeel te harmoniseren, partijen tot elkaar te brengen, zo nodig olie op de golven te gooien. Karakterloos was hij allerm minst, zijn opvattingen bracht hij als dat nodig was naar voren en stond er dan ook voor.

Op betrekkelijk jonge leeftijd is hij overleden. Ploeger, een gelukkig man, zowel in de kring van zijn gezin en familie als in een wijdere sociale omgeving, een man ook "die er iets van heeft weten te maken". Niet alleen vrouw en kinderen ook zijn collegae, vrienden en oud-leerlingen zullen hem missen.

D. G. JONGMANS *

* Dr. D. G. Jongmans, Wetenschappelijk hoofdmedewerker van de afdeling sociaalwetenschappelijk onderzoek van het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam.